

VORMINGSBROCHURE

2022

PANAL

Palliatief Netwerk
Arrondissement Leuven vzw

VOORWOORD

Beste lezer,

Het bleek dat we in vorige brochure voor onze beurt spraken; ook 2021 werd een bijzonder jaar. Ons uitgebreid vormingsprogramma van het voorjaar werd een ingetogen aanbod met digitale omschakeling. Niet altijd even vanzelfsprekend, zowel voor cursisten als lesgevers, maar allen blij dat we op die manier toch konden werken aan het uitbouwen van de palliatieve zorgcultuur in de regio.

We hopen ditmaal oprecht dat 2022 een nieuw begin mag zijn. Dat we opnieuw in verbinding kunnen treden door elkaar écht te ontmoeten, te leren en reflecteren over onze werking, de geboden zorg en de toekomstvisie voor het palliatieve zorglandschap. Want als we één ding de voorbije periode geleerd hebben, is het hoe onmisbaar die verbondenheid is. Tussen mensen onderling, maar zeker ook in kwetsbare zorgsituaties. Door samen te werken over de grenzen van de eigen discipline heen, ontstaat een krachtig netwerk om crisis het hoofd te bieden; ongeacht of deze zich stelt aan het bed van de patiënt of mondiaal zijn impact heeft op zorg en leven.

Onze brochure kent zoals altijd de vaste waardes van basis- en vervolmingsmodule. We behouden ook een stukje van onze digitale werking, door blijvend in te zetten op webinars. In anderhalf uur bieden we een samenvattende lezing over relevante thema's in palliatieve zorg. Daarnaast zetten we in op communicatie, spirituele zorg, patiëntenzorg en emotionele pijn.

Het vormingsaanbod van Panal wordt continu geëvalueerd en bijgestuurd. Nieuwe inzichten worden geïntegreerd en cursussen beoordeeld op praktijktoepassing. Daarom zit sinds dit jaar onze vrijwilligerscursus in een nieuw jasje: door tweemaal per jaar een verkorte basisopleiding aan te bieden, kunnen kandidaten hun engagement sneller starten, zonder in te boeten op gedegen vooropleiding. Via een verdiepende opleiding het jaar nadien verbeteren we de continuïteit in ondersteuning. Voor ons volledige aanbod geldt dat we extra inzetten op interactief werken en het vertalen van (theoretische) inzichten naar de dagelijkse praktijk.

Ontdek in deze brochure het vormingsaanbod van PANAL. We hopen je te mogen ontmoeten!

BASISMODULE PALLIATIEVE ZORG

Inleiding in palliatieve zorg

Wat is palliatieve zorg? Hoe is palliatieve zorg georganiseerd? Het netwerk en de MBE (multidisciplinaire begeleidingsequipe of thuiszorgequipe), palliatief verlot, thuiszorgpremie, ... komen aan bod. Verder is er aandacht voor wetgeving inzake palliatieve zorg, patiëntenrechten en euthanasie.

Psychosociale aspecten

Welke emoties en reacties zien we bij een palliatieve patiënt en zijn omgeving? Wat betekent het voor de omgeving om te zorgen voor een ongeneeslijk zieke? Hoe kan de zorgverlener emotionele ondersteuning bieden?

Symptoomcontrole

Welke hinderlijke symptomen treden op bij palliatieve patiënten en hoe ga je hiermee om (bv. via medicatie of op verzorgingsvlak)? We bekijken onder andere gastro-intestinale klachten, voeding, pulmonaire symptomen, urologische en neurologische problemen.

Medisch Begeleid Sterven

In 'Medisch Begeleid Sterven' worden enkele specifieke termen en handelingen binnen palliatieve zorg van nabij bekeken: (afzien van) curatief en/of levensverlengend handelen, pijn- en symptoomcontrole, palliatieve sedatie en actieve levensbeëindiging.

Omgaan met rouw

We belichten de huidige visie en de nieuwe inzichten in de kijk naar rouw in onze maatschappij. Wat is rouw en hoe kunnen we rouw (h)erkennen? Hoe kunnen we als zorgverlener omgaan met rouwenden? Welke misverstanden en valkuilen staan ons hierbij soms in de weg? Wat is helpend en wat vermijden we beter? We staan stil bij het belang van afscheid nemen, hechting en verbondenheid, de kracht van kwetsbaarheid, betekenisgeving,... en hoe dit ons handvaten biedt om met de nodige expertise én een warm hart zorg te dragen voor rouwenden.

Pijncontrole deel 1 en 2

We besteden aandacht aan de definitie van pijn, de soorten pijn, pijnmeting, de pijntrappen, de verschillende soorten medicatie (waaronder morfine, co-analgetica en adjuvante stoffen) en het gebruik van de spuitaanrijver. Relevante casussen worden besproken.

Communicatie

In palliatieve zorg is communicatie essentieel. We bespreken de invloed van referentiekaders in communicatie. We hebben aandacht voor basisprincipes van communicatie in palliatieve zorg en bespreken de PICT als instrument in communicatie en samenwerking. Hoe heeft communicatie invloed op samenwerking en vice versa?

Samenwerken

Door de extra zorg die in palliatieve situaties nodig is, zijn er vaak heel wat zorgverleners betrokken. Hoe werken deze zorgverleners (vanuit hun verschillende taken en verantwoordelijkheden) samen in een team? Wat zijn aandachtspunten en valkuilen? Door oefening ontdek je wat de kwaliteiten van jou en van anderen zijn in een team en hoe we onze interacties met anderen beter kunnen begrijpen.

Omtrent het overlijden

Hoe gebeurt een lijktooi? Waar kan een overledene opgebaard worden? Welke mogelijkheden zijn er? Hoe kan de familie hierin betrokken worden? Op deze en veel andere vragen vanuit de groep wordt een antwoord geboden. We bekijken de praktische en administratieve kant van een overlijden, de belangrijkste wetgeving en de formaliteiten aangaande een overlijden.

BASISMODULE VOORJAAR

 Code: BA1/2022

 Op **dinsdagnamiddag** van 13.15u.-16.30u.

DATUM	THEMA	LESGEVER
Dinsdag 18 januari	Inleiding in palliatieve zorg	Ria Vandermaesen
Dinsdag 25 januari	Psychosociale aspecten	Ellen Cumps
Dinsdag 1 februari	Symptoomcontrole	Verpleegkundige MBE
Dinsdag 8 februari	Omgaan met rouw	Karen De Meerleer
Dinsdag 15 februari	Pijncontrole deel 1	Verpleegkundige MBE
Dinsdag 22 februari	Pijncontrole deel 2	Verpleegkundige MBE
Dinsdag 8 maart	Communicatie	Nele Geysen
Dinsdag 15 maart	Samenwerken	Nele Geysen
Dinsdag 22 maart	Medisch begeleid sterven	Ellen Cumps
Dinsdag 29 maart	Omtrent het overlijden Afronding	Gilbert Pues

 Locatie: Panal, Waversebaan 220, 3001 Heverlee

 Kostprijs: 500 euro

BASISMODULE NAJAAR

 Code: BA2/2022

 Op **donderdagnamiddag** van 13.15u.-16.30u.

DATUM	THEMA	LESGEVER
Donderdag 22 september	Inleiding in palliatieve zorg	Ria Vandermaesen
Donderdag 29 september	Symptoomcontrole	Verpleegkundige MBE
Donderdag 6 oktober	Psychosociale aspecten	Ellen Cumps
Donderdag 13 oktober	Omgaan met rouw	Karen De Meerleer
Donderdag 20 oktober	Pijncontrole deel 1	Verpleegkundige MBE
Donderdag 27 oktober	Pijncontrole deel 2	Verpleegkundige MBE
Donderdag 17 november	Communicatie	Nele Geysen
Donderdag 24 november	Samenwerken	Nele Geysen
Donderdag 1 december	Medisch begeleid sterven	Ellen Cumps
Donderdag 8 december	Omtrent het overlijden Afronding	Gilbert Pues

 Locatie: Panal, Waversebaan 220, 3001 Heverlee

 Kostprijs: 500 euro

VERVOLMAKINGSMODULE

PALLIATIEVE ZORG

De vervolmakingsmodule is bedoeld voor cursisten die reeds een basismodule palliatieve zorg gevolgd hebben.

Communicatie

Een palliatieve situatie gaat vaak gepaard met ambivalente gevoelens van de patiënt en de familieleden. Hoe ga ik hiermee om als zorgverlener en hoe kan ik hiermee rekening houden in de communicatie. Hoe ga ik om met conflicten tussen familieleden en patiënt? Wat met omgaan in waarheid? Hoe communiceren in crisissituaties?

Vroegtijdige zorgplanning

Wanneer beslissingen rond zorgplanning en levenseinde zich aandienen, is het wenselijk dat de patiënt centraal staat in deze besluitvorming. Afhankelijk van het ziektebeeld is dit geen evidente opgave. Op het moment dat besluitvorming nodig is, is de communicatie met de patiënt zelf vaak bemoeilijkt door het vorderende ziekteproces. Om de patiënt toch zo veel mogelijk in dit proces te betrekken, moeten we anticiperen op de zorg die komt. In deze vorming bekijken we of het concept 'vroegtijdige zorgplanning' ons de nodige hulpmiddelen kan bieden.

Urgenties in de palliatieve zorg

Palliatieve zorg probeert zoveel mogelijk proactief te zijn, waarbij geanticipeerd wordt op dreigende problemen en complicaties. Toch treden soms onvoorspelbare urgenties op die, indien niet goed aangepakt, voor de patiënt zeer belastend zijn en bij de nabestaanden een slechte herinnering nalaten. Urgente situaties kunnen optreden ten gevolge van de voortschrijdende ziekte, maar ook als neveneffect van de therapie. Zin en onzin van urgente ziekenhuisopname en/of therapie worden kritisch besproken.

Ethische aspecten

Welke waarden en normen zijn belangrijk in palliatieve zorg? Hoe gaan we in palliatieve zorg om met ethische problemen? Vanuit een ethisch kader worden handvaten aangereikt die kunnen helpen bij ethische dilemma's.

Omgaan met spirituele pijn

In palliatieve situaties worden zorgverleners soms geconfronteerd met de spirituele pijn van de betrokkenen. Wat betekent spiritualiteit? Welke rol kunnen waarden- en zingevingskaders, levensbeschouwing en geloofsovertuiging in de stervensfase spelen? Hoe kan je als zorgverlener spirituele pijn herkennen en hiermee omgaan?

Omgaan met emotionele pijn

Emotionele pijn kan niet zomaar weggenomen worden bij de palliatieve patiënt en zijn omgeving. Hoe helpen we mensen daarin? Wat kunnen ze zelf doen en wat hebben ze nodig? Er worden enkele referentiekaders geboden die houvast bieden bij het zorgverlenen en eigen ervaringen van de deelnemers worden besproken.

Palliatieve zorg bij ouderen

Palliatieve zorg bij ouderen vergt specifieke aandacht. Ouderen hebben vaak te maken met een multipele pathologie. Inschatten wanneer de palliatieve fase start bij ouderen is niet altijd evident. Ouderen hebben veel verlieservaringen om mee om te gaan en er bestaan bij hen heel wat mythes over doodgaan, medicatie, ...

Terminale zorg

De terminale fase in palliatieve zorg is een beperkte, maar intense periode met specifieke noden en behoeften zowel bij de patiënt als bij de omgeving. Deze noden situeren zich op lichamelijk, emotioneel, sociaal en spiritueel vlak. Hoe kunnen wij als zorgverleners deze noden (h)erkennen?

Hoe zien we wanneer de terminale fase start? Hoe kunnen we passende ondersteuning bieden aan patiënt en omgeving? Wat hebben patiënt en familie nodig om afscheid te kunnen nemen? Hoe kunnen we onze zorg hierop afstemmen? We staan stil bij de verschillende aspecten en bieden tips en handvaten aan.

(Klein)Kinderen betrekken bij palliatieve zorg

Kinderen zijn belangrijke en kwetsbare betrokkenen in een palliatieve zorgsituatie. Veel zorgverleners en ouders worstelen met de vraag: hoe kunnen we kinderen en jongeren opvangen en begeleiden? Wat zijn misverstanden en valkuilen? Hoe betrek je kinderen bij het afscheid nemen? Er worden concrete tips en handvaten aangereikt.

Zorg voor zorgenden

Werken met palliatieve patiënten en hun omgeving vergt veel van de zorgverlener. Om niet uitgeblust te geraken, is het telkens vinden van nieuwe energie noodzakelijk. Durf je jezelf een adem-pauze gunnen om nieuwe energie op te doen? Durf je grenzen trekken? Hoe doe je dit? Wat kan je daarbij helpen?

VERVOLMAKINGSMODULE

 Code: VVM/2022

 Op **dinsdagnamiddag** van 13.15u.-16.30u.

DATUM	THEMA	LESGEVER
Dinsdag 4 oktober	Communicatie	Nele Geysen
Dinsdag 11 oktober	Vroegtijdige zorgplanning	Maartje Wils
Dinsdag 18 oktober	Urgenties in palliatieve zorg	Michel Reniers
Dinsdag 25 oktober	Ethische aspecten	Chris Aubry
Dinsdag 8 november	(Klein)kinderen betrekken in palliatieve zorg	Karen De Meerleer
Dinsdag 15 november	Omgaan met emotionele pijn	Alexandra Verhagen
Dinsdag 22 november	Palliatieve zorg bij ouderen	Ellen Cumps
Dinsdag 29 november	Omgaan met spirituele pijn	Katrien Cornette
Dinsdag 6 december	Terminale Zorg	Veerle Massart en Karen De Meerleer
Dinsdag 13 december	Zorg voor zorgenden	Karen De Meerleer

 Locatie: Panal, Waversebaan 220, 3001 Heverlee

 Kostprijs: 500 euro

PALLIATIEVE ZORG VOOR GEÏNTERESSEERDEN EN VRIJWILLIGERS

Om beter aan te sluiten bij de opstart van vrijwilligers in palliatieve zorg, werd onze cursus voor geïnteresseerden en vrijwilligers hervormd. Elke geïnteresseerde of (kandidaat) vrijwilliger volgt een tweedaagse startcursus, welke 2x per jaar wordt georganiseerd, telkens op dinsdag of donderdag. Met deze basis kan je starten in de praktijk. Nadien volgt nog een verdiepende module. Cursisten die reeds een startcursus hebben gevolgd, worden hiervoor uitgenodigd.

Deze cursus is bedoeld voor alle geïnteresseerden in palliatieve zorg en voor kandidaat vrijwilligers. Kandidaat vrijwilligers voor de palliatieve thuiszorg nemen contact op met vrijwilligersverantwoordelijke Karen De Meerleer om zich aan te melden, via kdemeerleer@panal.be.

STARTCURSUS

Inleiding in palliatieve zorg

Wat is palliatieve zorg? Hoe is deze zorg georganiseerd? Welke wetgeving is relevant? Hoe werken de MBE (multidisciplinaire begeleidingsequipe of thuiszorgequipe) en het netwerk van Panal? Welke ondersteunende maatregelen zijn er? Wat is de taak van een vrijwilliger?

Emotionele ondersteuning van patiënt en familie

Welke emoties en reacties zien we bij een palliatieve patiënt en zijn omgeving? Wat betekent het voor de omgeving om te zorgen voor een ongeneeslijk zieke? Hoe kan de vrijwilliger omgaan met deze emoties?

Wat is rouw en hoe kunnen we rouw (h) erkennen? Welke misverstanden en valkuilen bestaan er? We staan stil bij het belang van hechting en verbondenheid, betekenisgeving en afscheid nemen, ...

en hoe ons dit handvaten biedt om met de nodige expertise én een warm hart zorg te dragen voor patiënt en diens familie.

Communicatie

In palliatieve zorg is communicatie essentieel. We onderzoeken hoe we zelf in communicatie staan en welke referentiekaders ons beïnvloeden. We hebben aandacht voor basisprincipes van communicatie in palliatieve zorg en welke rol we als vrijwilliger hierin te vervullen hebben.

Comfortzorg

Hoe kunnen we als vrijwilliger mee het comfort van de patiënt ondersteunen? Wat melden we aan wie? Wat kunnen we doen bij pijn of bij andere klachten? We bespreken de tekenen van een naderend overlijden. Er worden concrete tips gegeven.

VERDIEPENDE MODULE (voorjaar 2023 – meer info volgt)

Spirituele zorg

In palliatieve situaties worden vrijwilligers soms geconfronteerd met de spirituele pijn van de betrokkenen. Wat betekent spiritualiteit? Welke rol spelen waarden- en zingevingskaders, levensbeschouwing en geloofsovertuiging in de stervensfase? Hoe kan je als vrijwilliger spirituele pijn herkennen en hiermee omgaan? Welke zorg kan je bieden en wanneer verwijst je best door? We staan ook stil bij de eigen spiritualiteit en de krachtbronnen die helpen om ons eigen engagement vol te houden.

Omgaan in waarheid en met vertrouwen

De wet op de patiëntenrechten zegt dat de patiënt het recht heeft om de waarheid rond zijn situatie te kennen. Wat is de waarheid? Kunnen of willen we de waarheid altijd weten in een ziekteproces? Hoe wordt er omgegaan met 'wat is'? Wat is het belang van vertrouwen in elkaar, in de hulpverleners? Wat maakt vertrouwen (on)mogelijk? Hoe past het concept van 'gedeeld beroepsgeheim' in dit kader?

Verplaatsingstechnieken

Hoe kan je op een rugvriendelijke manier een zieke verplaatsen en comfortabel installeren? Er gaat tijdens de vorming veel aandacht naar houding en rugsparen tijdens dagelijkse handelingen.

(Klein)kinderen betrekken in palliatieve zorg

Kinderen zijn belangrijke en kwetsbare betrokkenen in een palliatieve zorgsituatie. Veel ouders worstelen met de vraag: hoe kunnen we kinderen en jongeren opvangen en begeleiden? Wat zijn misverstanden en valkuilen? Hoe betrek je kinderen bij het afscheid nemen? Er worden concrete tips en handvaten aangereikt.

Zorgen voor jezelf

Werken met palliatieve patiënten en hun omgeving vergt veel van elke zorgverlener. Om niet uitgeblust te geraken, is het telkens vinden van nieuwe energie noodzakelijk. Hoe doe je dit? Hoe geef je grenzen aan? Hoe zorg je voor jezelf?

PALLIATIEVE ZORG VOOR GEINTERESSEERDEN EN VRIJWILLIGERS

 Startcursus voorjaar: op **donderdag** van 9.30u. tot 16.30u.

 Code: VRW1/2022

DATUM	THEMA	LESGEVER
Donderdag 5 mei	Inleiding in palliatieve zorg	Nele Geysen
	Emotionele ondersteuning	Karen De Meerleer
Donderdag 12 mei	Communicatie	Nele Geysen
	Comfortzorg	Verpleegkundige MBE

 Startcursus najaar: op **dinsdag** van 9.30u. tot 16.30u.

 Code: VRW2/2022

DATUM	THEMA	LESGEVER
Dinsdag 15 november	Inleiding in palliatieve zorg	Nele Geysen
	Emotionele ondersteuning	Karen De Meerleer
Dinsdag 22 november	Communicatie	Nele Geysen
	Comfortzorg	Verpleegkundige MBE

 Locatie: Panal, Waversebaan 220, 3001 Heverlee

 Kostprijs: 110 euro (lunch inbegrepen)

De kostprijs mag geen beletsel zijn voor deelname. Wij engageren ons om mee naar een gepaste oplossing te zoeken.

Personen die zich kandidaat willen stellen als vrijwilliger, nemen contact op met Karen De Meerleer, vrijwilligersverantwoordelijke van Panal, via kdemeerleer@panal.be.

DUOLEZING

Meer dan één op tien mensen in Vlaanderen leeft met een armoederisico. Armoede is niet enkel een kwestie van inkomen. Armoede is een netwerk van sociale uitsluitingen op verschillende levensdomeinen die intens met elkaar verweven zijn, zoals onderwijs, werk, vrijetijdsbesteding, huisvesting en gezondheid, ...

In samenwerking met **Birgit Goris**, antropoloog en maatschappelijk werker, praktijklector aan UCLL, en **Caro Bridts**, educatief medewerker en ervaringsdeskundige armoede en sociale uitsluiting (Welzijnsschakels), organiseert Panal vzw twee lezingen die focussen op de impact van (kans)armoede in palliatieve zorg.

Ontvangst met broodjes om 11.30u.

Start lezing om 12u.

- € **Kostprijs:** 55 euro per lezing (broodjeslunch inbegrepen).
- € **Duodeal:** 100 euro voor deelnemers die zich meteen inschrijven voor beide lezingen. (inschrijfcode DUODEAL/2022)
- 📍 **Locatie:** Panal, Waversebaan 220, 3001 Heverlee.

Je ontvangt een aanwezigheidsattest.

Accreditering voor artsen wordt aangevraagd in rubriek 6 ethiek en economie.

SAVE THE DATE

18e VLAAMSE CONGRES PALLIATIEVE ZORG 2022

Datum: Donderdag 8 september 2022

Locatie: Centraal Auditorium Gasthuisberg,
Herestraat 49 te 3000 Leuven.

1. Niets is vanzelfsprekend: palliatieve zorg in kwetsbare situaties.

Palliatieve zorg is in onze maatschappij een basisrecht. Maar hoe toegankelijk en laagdrempelig is onze zorg eigenlijk? Hoe vanzelfsprekend is ons aanbod en bereiken we iedereen die palliatieve zorg nodig heeft?

In deze lezing vertrekken we vanuit het zogeheten armoedeweb: wat is de binnenkant en buitenkant van armoede? Welke drempels maken de toegang tot zorg moeilijker? Is ons palliatieve zorgaanbod voldoende toegankelijk? Het doel is om het bewustzijn hierover te vergroten en voelsprietten te ontwikkelen die ons helpen aandachtig te zijn voor de knelpunten die armoede met zich meebrengt.

Donderdag 10 maart 2022 van 11.30u. tot 14.00u.

Code: DL1/2022

2. Spreken mét mensen niet over mensen

Het toelaten van vreemden is vaak niet vanzelfsprekend. Maar wanneer mensen zich door omstandigheden in een kwetsbare situatie bevinden, is dit soms nog moeilijker. Er is (nog) geen vertrouwen in de hulpverlener of de dienst die hij of zij vertegenwoordigt. Er wordt gesproken vanuit emotie en het risico bestaat dat ieder zich beoordeeld of veroordeeld voelt.

De kunst is om een basishouding van vertrouwen te ontwikkelen die uitnodigt het gesprek aan te gaan met de persoon, los van diens situatie. Door aandachtspunten en valkuilen in communicatie mee te geven, willen we die grondhouding aanscherpen.

Donderdag 13 oktober 2022 van 11.30u. tot 14.00u.

Code: DL2/2022

WEBINARS

Panal vzw organiseert twee online lezingen over relevante thema's binnen palliatieve zorg. Deze lezingen geven in anderhalf uur de essentie van een thema weer. Er is steeds ruimte voor vragen nadien. Deze webinars zijn toegankelijk voor artsen en verpleegkundigen.

- € **Kostprijs:** 45 euro per webinar
- 🕒 **Duur:** telkens van 20u. tot 22u.
- 👥 **Doelgroep:** artsen en verpleegkundigen

Je ontvangt een aanwezigheidsattest.
Accreditering voor artsen wordt aangevraagd in rubriek 6 ethiek en economie.

1. CORTICOSTEROÏDEN: NUTTIG EN NODIG? Corticoiden en adjuvante medicatie in palliatieve zorg.

Welke mogelijkheden biedt het gebruik van corticoïden in palliatieve zorg? Bij welke diagnoses en aandoeningen zijn corticoïden aangewezen? In welke doseringen en met welk opvolgschema? Voor welke nevenwerkingen dient men aandachtig te zijn? En welke adjuvante medicatie kan men dan gebruiken om die nevenwerkingen op te vangen?

 Spreker: Dr. Katleen Van Emelen en Dr. Katharina Lobisch, equipe-artsen van de MBE van Panal.

 Datum: Dinsdag 6 december 2022

 Code: CORT/2021

2. CARDIO-RENAAL DILEMMA: Het wikken en wegen van zorg.

Het cardio-renaal syndroom: een pathofysiologische afwijking van het hart en de nieren, waarbij een acute of chronische dysfunctie van het ene orgaan een acute of chronische dysfunctie van het andere orgaan kan induceren. Dit zorgt voor een nauw evenwicht in de behandeling van de beide: welke interventies verergeren het hartfalen of verslechteren de nierfunctie? Hoe kan je het hart behandelen en tegelijkertijd de nieren beschermen? Of hoe kan je de nierfunctie verbeteren zonder het hart onder druk te zetten?

Maar bovenal: wanneer is dit een palliatieve situatie en hoe gaan we hier dan mee om in palliatieve zorg? Welke behandelingen zijn nog wenselijk en welke niet? Wanneer is terughoudendheid bij medische ingrepen gewenst? Wat zijn aandachtspunten, bezorgdheden en adviezen voor patiënten in de zorg?

 Spreker: prof. dr. Kathleen Claes, nefroloog UZ Leuven

 Datum: Donderdag 17 februari 2022

 Code: CAREDI/2021

MIDDAGLEZING

KOMEN ETEN?! Over voeding en vocht in palliatieve zorg.

Er is steeds meer medische evidentie dat voeding een (belangrijke) rol speelt tijdens de behandeling van ziekte, zoals bijvoorbeeld kanker. Voeding wordt daardoor ook steeds vaker ingezet in behandeltrajecten en aangepaste smaaktrajecten worden ontwikkeld. Maar hoe ga je hiermee om in de palliatieve fase?

Want wat is gezonde voeding in palliatieve zorg? Waar ligt de balans tussen wat nodig is en wat wenselijk is? Welke

invloed heeft voeding nog op levenskwantiteit en kwaliteit? Wat met kunstmatige voeding en vocht? Welke beslissingen dienen genomen te worden wanneer een lichaam voeding nog onvoldoende opneemt? En wanneer ga je hierover het gesprek aan?

De vorming wordt verzorgd door topdokter **prof. dr. Elisabeth De Waele** en mevrouw **Joy Demol**, referentiediëtiste en studietoecoördinatrice, Dienst Klinische Nutritie en Diëtetiek UZ Brussel

Ontvangst met broodjes om 11.30u.
Start lezing om 12u.

 Donderdag 2 juni 2022 van 11.30u. tot 14.00u.

 Code: **ETEN/2021**

 Kostprijs: 55 euro (broodjeslunch inbegrepen)

 Locatie: Panal vzw, Waversebaan 220, 3001 Heverlee

 Doelgroep: hulpverleners en breed publiek

Je ontvangt een aanwezigheidsattest.

Accreditering voor artsen wordt aangevraagd in rubriek 6 ethiek en economie.

IN GEUREN EN KLEUREN

Aromatherapie in palliatieve zorg

Aromatherapie is het gecontroleerd en geïnformeerd gebruik van extracten van planten met als therapeutisch doel het algemeen welzijn van iemand te behouden en/of te verbeteren. Aromatherapie is een complementaire therapie. Via aromatherapie kan het lichaam emotioneel en mentaal ondersteund worden. Het ontspant het lichaam en de geest, kan pijn verlichten en brengt de lichaamsystemen weer in balans. Aromatherapie is zeer effectief bij het voorkomen en behandelen van stress en met angst gerelateerde stoornissen.

Ellen Hageman, verpleegkundige in het Palliatief Support Team van UZ Leuven, herborist en aromatherapeut, vertrekt vanuit de werking van aromatherapie naar de praktische inzetbaarheid ervan.

Wat is de meerwaarde van aromatherapie in palliatieve zorg? Welke geuren gebruik je bij welke klachten? We ronden af met een praktijkervaring die ook kan aangeleerd worden aan naasten van een patiënt, bijvoorbeeld tijdens het waken.

 Donderdag 24 maart 2022 van 13u30 tot 16u30

 Code: AROMA/2022

 Kostprijs: 55 euro

 Locatie: Panal, Waversebaan 220, 3001 Heverlee

 Doelgroep: Hulpverleners en breed publiek

VINGER AAN DE POLS:

Verpleegkundige technieken in palliatieve zorg

In deze vorming oefenen we veelgebruikte verpleegkundige technieken in palliatieve zorg. Denk bijvoorbeeld aan het spoelen van een porth-a-cat, het plaatsen van een subcutane katheter, het plaatsen van een maagsonde, het plaatsen van een blaaskatheter bij palliatieve sedatie, het prikken van een infuus voor bijvoorbeeld euthanasie, het instellen van een spuitaanrijver en de daarbij horende omrekeningoefening van orale dosis naar subcutane vorm. Er is ook ruimte voor inbreng van eigen ervaringen en casuïstiek.

Opdat we deze vaardigheden ook kunnen inoefenen, zal de vorming doorgaan in het **vaardigheidscentrum van UCLL, Herestraat 49 te 3000 Leuven**.

De vorming wordt verzorgd door **Ellen Cumps** en **Petra Heremans**, verpleegkundig-consulenten van de MBE van Panal.

 Donderdag 15 september 2022 van 13.30u. tot 16.30u.

 Code: VPTK/2022

 Kostprijs: 55 euro

 Locatie: Vaardigheidscentrum UCLL, Herestraat 49 te 3000 Leuven

 Doelgroep: Verpleegkundigen

PRAATJES VULLEN GEEN GAATJES! Of toch wel?

Bavarderen in zorg en communicatie

Spreken over de dood is niet gemakkelijk. Maar waarom eigenlijk? Wat houdt ons tegen? Is het de ernst van het onderwerp? De bezorgdheid om iets verkeerd te zeggen? Praten over doodgaan is vaak een kwestie van durven. Maar hoe begin je daar dan aan?

Thomas Fondelli, klinisch psycholoog en systeemtheoretisch psychotherapeut, trainer aan de InteractieAcademie Antwerpen, laat ons kennismaken met het concept **bavarderen**: waardevolle gesprekken die zich ontplooiën door te praten over koetjes en kalfjes. Welke mogelijkheden zitten hierin en hoe kan je daardoor mensen in hun kracht zetten?

Hij wil daarnaast ook samen onderzoeken welke meerwaarde er schuilt in het **werken met metaforen**. Mensen gebrui-

ken vaak metaforen om iets te uiten over hoe ze zich voelen of wat ze ervaren. Ergens hartzeer van hebben. Er kapot van zijn. De grond niet meer onder de voeten voelen. Aandacht hebben voor de metaforen die mensen gebruiken, ze durven oppikken en er dieper op doorgaan biedt vaak een mooie insteek om dusdanig met mensen te spreken dat ze zich begrepen en ondersteund voelen.

In deze vorming willen we onze taalgevoeligheid vergroten. Samen op weg gaan, om met een ander paar oren te leren luisteren naar wat onze patiënten en hun ondersteunend netwerk ons vertellen. Om de sprong in het diepe te wagen en het gesprek over de dood aan te gaan. Want praten over doodgaan, is vooral een kwestie van durven.

 Dinsdag 3 mei 2022 van 13.30u. tot 16.30u.

 Code: BAVA/2022

 Kostprijs: 55 euro

 Locatie: Panal, Waversebaan 220, 3001 Heverlee

 Doelgroep: Zorgverleners in palliatieve zorg

En voor wie alvast even wil oefenen: hoeveel metaforen zitten verstopt in deze inleidende tekst?

SPIRITUEEL VAARDIGER WORDEN: 'Vasthouden en loslaten'

Er is geen levensthema méér aanwezig in palliatieve gesprekken dan het thema 'vasthouden en loslaten'. Hoe laat je los wie je eens was? Hoe accepteer je dat je het leven moet loslaten? En je meest dierbaren moet achterlaten?

Of is dat eigenlijk wel zo? Moet je wel loslaten? Kan je vasthouden aan wie je eens was? Kan je je dierbaren en het geleefde leven (op een andere manier) leren vasthouden?

We zoomen in op hoe je patiënt en familie kan ondersteunen in het spanningsveld tussen herinneringen vasthouden en de andere (moeten) loslaten. Wat moet ik loslaten? Wat wil ik loslaten? Kan ik eigenlijk wel loslaten en waarom dan? Maar evengoed: wat kan of wil ik vasthouden? In welke mate moet ik anders leren vasthouden?

En tenslotte: wat roept dit thema op bij mezelf als zorgverlener? Wat betekent dit voor mij, vasthouden en loslaten? Via allerhande uitwisselings-methodeken gaan we hierover met elkaar in gesprek.

Je kunt iets doodgraag zien.

Dan wil je het hebben,

Vasthouden. Omklemmen.

Nooit meer afgeven.

Voor altijd van jou.

Je kunt iemand doodgraag zien.

Willen hebben kan nog net.

Maar vasthouden helpt niet meer.

Omklemmen nog veel minder.

Voor altijd van jou is lang niet zeker.

Iemand doodgraag zien

Is altijd op risico van verlies.

Geert De Kockere

De vorming wordt verzorgd door **Renilde Vos**, theoloog en medebezielster van 'De Grondmelodie' – een centrum voor spirituele en existentiële counseling en diverse initiatieven rond zingeving en spirituele verdieping. Voor meer info zie: www.degrondmelodie.be

 Dinsdag 14 juni 2022 van 13.30u. tot 16.30u.

 Code: VAST/2022

 Kostprijs: 55 euro

 Locatie: Panal, Waversebaan 220, 3001 Heverlee

WANNEER VOELEN VECHTEN

WORDT: Werken rond emotionele pijn in palliatieve zorg.

Verdriet. Leegte. Onmacht.
Schuld. Spijt. Boosheid.
Angst.

Er zijn momenten dat we overspoeld worden door gevoelens en we niet begrijpen wat er gebeurt. Daar is op zich niets mis mee. Deze emoties hebben net als dankbaarheid, hoop, aanvaarding en liefde hun plek in het palliatieve zorgproces. Maar er zijn momenten dat patiënten zoveel hinder ondervinden van wat ze voelen, dat het lijden wordt.

Deze emotionele pijn kan zich op allerlei manieren uiten. Het is daarom belangrijk

dat we als zorgverlener de signalen kunnen (h)erken-
nen en vaardigheden ontwikkelen om de patiënt en familie hierin te ondersteunen. Daarnaast heeft het gevoel van machteloosheid dat emotionele pijn met zich mee kan brengen ook aandacht nodig: machteloosheid zowel bij de hulpverlener als de patiënt.

Deze vorming wordt verzorgd door **Marita Plas**, sociaal verpleegkundige, gesprekstherapeut en opleider in Verbinding in Verlies, een expertisecentrum voor rouw en verlies.

 Dinsdag 18 oktober 2022 van 9.30u. tot 16.30u.

 Code: EMOP/2022

 Kostprijs: 95 euro

 Locatie: Panal, Waversebaan 220, 3001 Heverlee

FINANCIËLE TEGEMOETKOMINGEN

Deelnemers die zich inschrijven voor een vorming van Panal vzw, kunnen onder bepaalde voorwaarden gebruik maken van een financiële tegemoetkoming zoals voorzien door de overheid. Bij vragen of opmerkingen hierover, aarzel niet ons te contacteren via vragen@panal.be.

Vlaams OpleidingsVerlof (VOV)

Werknemers vanuit de privésector met een tewerkstelling van minstens 50%, kunnen voor onze basis- en vervolmakingsmodule gebruik maken van het Vlaams OpleidingsVerlof. De werknemer **behoudt dan zijn loon** tijdens het volgen van de opleiding. Voor meer informatie zie www.vlaanderen.be/vlaams-opleidingsverlof.

Opleidingscheques

Kortgeschoolde werknemers of uitzendkrachten (hoogst behaalde diploma secundair onderwijs), uit publieke of privésector, die zich op eigen initiatief inschrijven voor de basis- of vervolmakingsmodule en daardoor de kostprijs van de cursus zelf betalen, kunnen in aanmerking komen voor opleidingscheques. Per schooljaar kan je een opleidingscheque aankopen voor een bedrag van maximaal 250 euro. Je betaalt daarvan de helft, de Vlaamse overheid betaalt de andere helft. Je krijgt dus een **tegemoetkoming van 125 euro per schooljaar**. In bepaalde gevallen heb je recht op een verhoogde tegemoetkoming. Voor meer informatie zie: www.vlaanderen.be/opleidingscheques-voor-werknemers.

Financiële vergoeding bijscholing voor thuisverpleegkundigen

Panal vzw heeft, als partner van Palliatieve Zorg Vlaanderen, vanuit het RIZIV erkenning gekregen voor het uitreiken van attesten aan zelfstandige verpleegkundigen voor gevolgde opleidingen. Hierdoor kunnen zelfstandige verpleegkundigen genieten van een financiële tegemoetkoming van **175 euro per jaar** voor het volgen van opleidingen, als zij voldoen aan volgende voorwaarden:

- Je hebt 5u. bijscholing gevolgd waarvan ten minste 2 uur over artikel 8 van de nomenclatuur van de geneeskundige verstrekkingen of elke andere specifieke regelgeving van de sector thuisverpleging.
- De resterende uren: opleiding en/of training over de actualisering of het 'evidence based' werken in het kader van de thuisverpleging.

Alle opleidingen van Panal vzw voldoen aan de tweede voorwaarde. Je vraagt jouw jaarlijkse vergoeding aan in de periode van 1 januari tot 15 september in het jaar dat volgt op het jaar waarin je de opleidingen volgde. Alle details hierover zijn terug te vinden op de website van het RIZIV:

<https://www.riziv.fgov.be/nl/professionals/individuelezorgverleners/verpleegkundigen/Paginas/verpleegkundigen-financiële-vergoeding-bijscholing.aspx>

VORMING OP MAAT

Heel wat organisaties, voorzieningen en socioculturele verenigingen vragen ons naar een vorming of vormingspakket op hun maat. Hieronder vind je een mogelijk aanbod vanuit Panal. We zijn graag bereid om te kijken met welke vorming we kunnen inspelen op een specifieke behoefte: aarzel dus niet om contact op te nemen en je vormingsvraag te stellen.

Al onze vormingen zijn interactief, met praktijkvoorbeelden. We vertrekken vanuit de ervaring van de cursisten en bekijken met hen hoe we op hun vragen kunnen ingaan. Onze lesgevers maken steeds gebruik van de meest recente kennis en inzichten.

MOGELIJKE THEMA'S:

- Inleiding in palliatieve zorg
- Update palliatieve sedatie
- Palliatieve zorg thuis: wat en hoe?
- Comfortzorg
- Symptoomcontrole
- Pijncontrole
- Kinderen betrekken bij afscheid en overlijden
- Psychosociale aspecten
- Communicatie
- Omgaan met rouw
- Zorg voor zorgenden
- Ethische aspecten in palliatieve zorg
- Samenwerken in palliatieve zorg
- Vroegtijdige zorgplanning
- Praten over later
- PICT (Palliatieve Care Indicator Tool)
- Quiz palliatieve zorg
- ...

Vormingen op maat kunnen aangevraagd worden via Nele Geysen, vormingsverantwoordelijke van Panal. Zij is telefonisch te bereiken via het nummer 016-23 91 01 of via e-mail ngeysen@panal.be. Elke vormingsvraag wordt besproken op ons vormingsoverleg.

Graag tijdig aanvragen!

Kijk regelmatig naar onze website voor nieuwe vormingen of schrijf je voor onze digitale nieuwsbrief via www.panal.be

INSCHRIJVINGSVOORWAARDEN

Wie kan deelnemen:

- Al onze vormingen zijn toegankelijk voor een **breed publiek**, tenzij anders vermeld.
- Bij twijfel, aarzel niet om contact op te nemen.

Hoe inschrijven:

- **Bij voorkeur online** via www.panal.be of via een mail naar vragen@panal.be.
- Iedere deelnemer vult een afzonderlijk inschrijvingsformulier in.

Hoe betalen:

- Een inschrijving is pas definitief wanneer het inschrijvingsgeld is overgemaakt op **rekening BE82 7364 0127 0068** van Panal vzw.
- Cursuscode en naam van de deelnemer moeten worden vermeld in het vak 'mededeling' van de overschrijving.

Hoe deelnemen:

- Na betaling is je inschrijving definitief. Je ontvangt van ons een bevestiging hiervan.
- Je kan enkel inschrijven voor volledige modules en **niet voor afzonderlijke dagdelen** binnen die module.
- Gelieve ons tijdig te verwittigen wanneer je niet aanwezig kan zijn op een cursusdag.

- Je kan een gemiste les uit een module **niet** op een ander moment inhalen, noch je door iemand anders laten vervangen. Panal vzw bezorgt het lesmateriaal van de gemiste les.
- Na een vorming ontvang je van ons een aanwezigheidsattest.

Hoe annuleren:

- Panal kan een vorming annuleren. Je krijgt dan het inschrijvingsgeld integraal terugbetaald of je kan een ander cursusmoment kiezen.
- Je kan zelf kosteloos annuleren tot 14 dagen voor de cursus. Je krijgt dan het inschrijvingsgeld terugbetaald.
- Zonder tijdige annulatie kan er geen terugbetaling gebeuren. Indien je nog niet betaalde, wordt de kostprijs van de vorming toch aangerekend.
- Een ingeschreven persoon kan zich enkel voor een volledige cursus laten vervangen. Elke wijziging hieromtrent dient schriftelijk te gebeuren.

Indien je op de hoogte wenst te blijven van komende vormingen, of voor inhoudelijke vragen en vragen in verband met inschrijvingen, betaling en administratie, kan je contact opnemen via: 016 23 91 01, vragen@panal.be of www.panal.be.

DOCENTEN

Chris Aubry,

verpleegkundige, licentiaat verplegingswetenschappen, master in toegepaste ethiek, gastdocent in verschillende verpleegkundige opleidingen en coördinator vaardigheidscentrum aan faculteit geneeskunde KU Leuven

Katrien Cornette,

doctor in de praktische theologie, pastor in het U.P.C. Sint-Kamillus te Bierbeek en freelance vormingswerker inzake ethiek, spiritualiteit en goede (zelf)zorg.

Ellen Cumps,

verpleegkundige, verpleegkundig-consulent MBE en netwerk-medewerker Panal.

Karen De Meerleer,

klinisch psycholoog, rouwzorgverantwoordelijke en vrijwilligersverantwoordelijke Panal.

Kris Elsen,

verpleegkundige, verpleegkundig-consulent MBE Panal.

Nele Geysen,

master in de pedagogische wetenschappen, vormings- en projectverantwoordelijke Panal.

Petra Heremans,

verpleegkundige, verpleegkundig-consulent MBE Panal.

Veerle Massart,

verpleegkundige, master in de verpleegkunde, hoofdverpleegkundige MBE Panal.

Gilbert Pues,

begrafenisondernemer.

Dr. Michel Reniers,

huisarts, CRA en palliatief arts RZ Tienen (PST)

Ria Vandermaesen,

verpleegkundige, licentiaat sociale wetenschappen, coördinator Panal.

Maartje Wils,

master in de verpleegkunde, zorgcoach Triamant.

Alexandra Verhagen,

klinisch psycholoog en oplossingsgericht rouwtherapeut De Kruijn Tildonk.

Palliatief Netwerk
Arrondissement Leuven vzw

✉ Waversebaan 220, 3001 Heverlee
☎ 016-23 91 01
📧 vrAGEN@panal.be
🌐 www.panal.be